

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.68-1.51>**М. В. Елькін**кандидат педагогічних наук, професор,
професор кафедри педагогіки і педагогічної майстерності
Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького

МЕТОД ПРОЕКТІВ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ

Статтю присвячено теоретичному обґрунтуванню використання методу проектів у фаховій підготовці вчителів Нової української школи в закладах вищої освіти, застосування якого в сучасному освітньому процесі зумовлене змінами вектору освіти (перегляд концепції), її модернізацією та розвитком суспільства. Метод проектів дає змогу подолати такі перешкоди фахової підготовки, як вузькоспеціалізована освіта, фрагментарність світосприйняття, незадовільний стан міжпрофесійних комунікацій, недостатній розвиток інтеграційних процесів у суміжних галузях науки.

Розкрито суть поняття «метод проектів», «проектне навчання», окреслено основну концепцію методу проектів та її зародження. Доведено, що метод проектів та проектна діяльність є сучасною технологією навчання в закладах вищої освіти, використання якого позитивно впливає на формування професійної компетентності, а саме: значно збільшує пізнавальну активність, інтерес до власного навчання, сприяє поглибленню та розширенню фахових знань, вдосконаленню навичок самостійної роботи, сприяє розвитку здатності до дослідницької діяльності, аналізу та творчості в здобувачів вищої освіти. Особливо акцентовано на універсальності проектних технологій та адаптивній здатності, що дає змогу застосовувати їх в освітньому процесі закладів вищої освіти при підготовці вчителів різних спеціальностей.

Автор наголошує на необхідності застосування проектної діяльності в освітньому процесі закладів вищої освіти, що займаються підготовкою вчителів із метою підвищення рівня їх фахової компетентності, що зумовлено реалізацією Концепції Нової української школи. Науковий аналіз дав змогу констатувати, що використання методу проектів та проектної технології сприяє самостійній діяльності студентів, вчить роботи з різними джерелами інформації, розвиває їх творчу самостійність. Майбутні вчителі мають змогу реально оцінювати власні навчальні можливості та відпрацювати теоретичні знання на практиці і бути підготовленими до майбутньої професійної діяльності відповідно до сучасних вимог соціуму.

Ключові слова: метод проектів, проектування, проект, вчитель, вчитель Нової української школи.

Постановка проблеми. Сучасне суспільство, яке живе за транскордонними принципами обміну інформації, орієнтується на новітні світові технологічні розробки та інтелектуальні здобутки, вимагає від вчителів нової форми компетентності світового рівня. Такі обставини змушують науковців до безперервного вдосконалення форм та методів навчання, бо саме освіта є гарантом розвитку як кожної особистості, так і суспільства загалом. Освітній процес сучасності перебуває у стані глобальної модернізації, що пов'язано із значними змінами концепції вищої освіти та реалізацією Концепції Нової української школи.

Нагальною стає потреба в подоланні таких перешкод, як вузькоспеціалізована освіта, фрагментарність світосприйняття, незадовільний стан міжпрофесійних комунікацій, недостатній розвиток інтеграційних процесів (обмін або використання знань) у суміжних галузях. Такі обставини зумовлюють необхідність переосмислення змісту освіти, що передбачає зростання частки міжпредметної та міжгалузевої інтеграції знань, що може бути

реалізованим лише на основі переходу від знання фактів до розвитку компетентностей – практичної реалізації теоретичних знань [1]. Беручи до уваги вищезазначені аргументи, наукова спільнота звернула увагу на метод проектів, що має великий педагогічний потенціал, є універсальним та здатним вирішити більшість проблемних аспектів у процесі підготовки майбутніх вчителів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Теоретичні засади проектної діяльності досліджували О. Аліксійчук, О. Безпалько, Т. Вороненко, О. Гітман, В. Гузеєва, С. Давидова, І. Єрмакова, С. Ізбаш, В. Киричук, О. Коберник, І. Колесникова, О. Купенко, О. Леонтєв, А. Макаренко, Н. Мойсюкова, В. Нечипоренко, В. Нищета, Є. Полат, О. Пометун, Л. Савченко, С. Северіна, С. Сисоєва, О. Слободяник, М. Ступницька та інші.

Використання методу проектів у підготовці учителів Нової української школи досліджували так вчені: Т. Бодненко, С. Давидова, В. Дем'яненко, В. Коваль, О. Кузнецова, Л. Кулик, В. Одарченко, А. Ткаченко, А. Шевантаєва, А. Шевченко та інші.

Мета статті пролягає в обґрунтуванні доцільності використання проектних технологій під час підготовки майбутніх учителів Нової української школи.

Виклад основного матеріалу. Метод проектів у педагогічній практиці активно використовують із ХХ століття, проте сама концепція зазнала значних змін. Одним із вчених, що розробляв концепцію методу проектів на початку ХХ століття, був Дж. Дьюї (John Dewey), за яким проектне навчання є спрямованими діями (мають певну мету), що поєднують у собі творчу діяльність, минулий досвід, традиції та методи, що розвивають цю діяльність. Керованість такого методу має спиратися на науковий підхід та знання. За концепцією В. Кілпатрика (William Heard Kilpatrick), який майже у той самий час працював над методом проектів, діти мають набувати досвід та знання, вирішуючи практичні проблеми у соціальних ситуаціях, а процес має бути орієнтованим на самостійну роботу із мінімальним втручанням вчителя [2, с. 803–804]. Такі дослідження стали підґрунтям для сучасних науковців і періоду, коли метод проектів стає беззаперечною частиною педагогічної науки.

Проект, за О. Безпалько, – форма випереджального відображення і перетворення дійсності, що супроводжується сукупністю скоординованих дій, обмежених у часі із зазначенням параметрів можливих витрат та етапів реалізації [3, с. 7].

Проектування – регламентована, творча, багатофункціональна діяльність, яка передбачає такі функції: аналітичну, прогностичну, конструктивну, організаційну, рефлексивну [4, с. 258].

Проектне навчання – це навчання, яке орієнтоване на самостійну роботу тих, хто навчається за участі педагога як координатора, що спрямована на визначений результат, який досягається завдяки розв'язанню теоретично або практично значущого для них фахового завдання [5, с. 16].

Розглянемо переваги проектного навчання, яке використовували в освітньому процесі закладів вищої освіти, що займались підготовкою вчителів для Нової української школи.

Учитель Нової української школи має застосовувати засоби та методи, які ґрунтуються на співпраці і передбачають залучення учнів до спільної діяльності, що, безумовно, сприяє їхній соціалізації та успішному перейманню суспільного досвіду, а тому зазначене зумовило зростання частки проектних технологій в освітньому процесі підготовки вчителів у закладах вищої освіти. Поглиблене вивчення методу проектів та проектних технологій у фаховій підготовці вчителів стає нагальною потребою [6, с. 57].

Метод проектною діяльності є одним із найбільш перспективних методів у сучасній освіті. Беручи за основу особистісно-орієнтований підхід до навчання і виховання, він розвиває пізна-

вальний інтерес до різних галузей знань, формує навички співробітництва. Здобувачі вищої освіти, опановуючи програмний матеріал із різних дисциплін, часто не розуміють його значення для обраної спеціальності, не можуть визначити його місце і роль у загальній фаховій підготовці, тому не включають ці знання до системи своїх особистісних цінностей. Проекти допомагають майбутнім вчителям сформувати логічну структуру з теоретичних знань, якими вони можуть вільно оперувати на практиці, без обмежень певним предметом, вони вчаться інтегрувати та комбінувати знання, отримані під час всього освітнього процесу, та здобувати необхідні нові [7, с. 19].

Вчені В. Коваль та А. Шевантаєва зазначають, що метод проектів поєднує дослідницьку і продуктивну діяльність із процесом набуття знань та вмінь, він ґрунтується на особистих інтересах. Ця технологія якнайкраще забезпечує реалізацію міжпредметних зв'язків та інтеграцію знань і вмінь із різних навчальних дисциплін [8, с. 56].

О. Кузнецова та О. Одарченко визначають метод проектів як принципово іншу форму технологій навчання. Цей метод значно збільшує пізнавальну активність, інтерес до навчальної діяльності, поглиблюються та розширюються знання конкретної навчальної дисципліни та встановлюється взаємозв'язок з усіма дисциплінами підготовки фахівця, удосконалюються навички самостійної роботи. Проте найголовніше – розвивається здатність дослідницької діяльності, аналізу, самоаналізу та творчості, метод проектів навчає «здобувати знання», що є неможливим (досягнення такого ефективного рівня) за умови навчання іншими методами.

Метод проектів орієнтований на самостійну діяльність тих, хто навчається, – індивідуальну, парну, групову. Ще більш важливо, що він розрахований на вміння працювати з різними джерелами інформації [9].

Проектне навчання є найефективнішим для опанування високого рівня навчально-дослідної самостійної роботи здобувачів вищої освіти за участі викладача як координатора, спрямованим на результат, що досягається завдяки розв'язанню теоретично або практично значущого для них фахового завдання [5, с. 16].

Проектна діяльність здобувачів вищої освіти під час навчання забезпечує орієнтацію всього освітнього процесу на засвоєння соціально значущих знань, умінь та набуття професійного досвіду, що відповідає сучасній парадигмі особистісно-орієнтованої освіти, тому що саме ці знання, вміння та досвід дають змогу молоді успішно професійно реалізуватись та навчатись упродовж життя [10, с. 107].

Творча проектна діяльність формує не лише мотивацію до самостійного навчання та здобуття

знань, здатність до соціальної адаптації, роботи в колективі та підвищує педагогічний рівень майстерності, а й надає необхідні якості для подолання як професійних, так і життєвих проблем – вміння віднаходити нетипові, творчі розв'язання поставлених задач [11].

Таким чином, ми можемо виділити низку позитивних факторів щодо застосування методу проєктів у навчанні майбутніх вчителів:

- навчає вільно та самостійно орієнтуватись у науково-методичній та довідковій літературі і здобувати необхідні знання;

- є засобом розвитку основних видів мислення;

- сприяє гармонійному психологічному розвитку;

- слугує засобом активного розвитку інтелектуальних здібностей, навчає мислити від загального – абстрактного до конкретного;

- залучає тих, кого навчають, до об'єктивної самоосвіти;

- сприяє усвідомленню себе творцем та відповідальним за власну діяльність, навчання, життя тощо;

- є фактором позитивної мотивації – проєкт добирається та реалізується відповідно до власних інтересів, потреб та можливостей колективу та кожного індивідуально;

- надає сформованості системного мислення особистості;

- навчає систематично, поетапно діяти, що підпорядковано певній меті (така діяльність є перетворюючим елементом – інформації, енергії, самого себе, перехід на новий рівень свідомості, навчання);

- є одним з елементів формування культури соціального та ділового спілкування, надає навички обґрунтовано та аргументовано захищати власні позиції, думки, досліди;

- є засобом для генерації нових ідей (великої кількості), пошуку нетипових, альтернативних рішень, їх аналізу та синтезу як основи інноваційного мислення;

- навчає конструювати внутрішній план дій із зовнішньою практичною його реалізацією.

У професійній діяльності метод проєктів має низку переваг для вчителів Нової української школи:

- надає вчителям змогу вибудувати позитивну історію стосунків з учнями за нових умов;

- підібрати учням ролі, підкресливши їхні індивідуальність і природні таланти [12].

Висновки і пропозиції. Таким чином, спираючись на дослідження вчених останніх років, ми можемо констатувати, що метод проєктів та проєктні технології стають нагальною потребою у фаховій підготовці вчителів нової формації, що реалізуватимуть Концепцію Нової української

школи, основний акцент якої робиться на проєктне навчання. Метод проєктів є універсальною та адаптивною технологією, що дозволяє її використання на всіх предметах. Проєктні технології надають змогу якісно поєднувати теоретичні знання з їх практичною реалізацією, а знання, здобуті на практиці, є більш цінними, тому що такий шлях вчить мислити, віднаходити вирішення певних задач (долати перешкоди), він не передбачає готових знань, а змушує залучатись до процесу навчання, бути його учасником та творцем. Саме метод проєктів став відповіддю на соціальний запит суспільства щодо освіти, який виник у XXI столітті.

Отже, теоретичний аналіз продемонстрував необхідність ґрунтовного вивчення методу проєктів у фаховій підготовці вчителів Нової української школи, тому що проєктні технології необхідні для їх професійної діяльності – розвитку та навчання сучасних учнів.

Список використаної літератури:

1. Концепція розвитку педагогічної освіти : Наказ Міністерства освіти і науки України № 776 від 16.07.2018 р.
2. Ciprés A.P. & Habib M. New Teaching Methods: Merging «John Dewey» and «William Heard Kilpatrick» Teaching Techniques. Proceedings of the 2014 Federated Conference on Computer Science and Information Systems. Pp. 803–808. DOI: 10.15439/2014F398.
3. Безпалько О.В. Соціальне проєктування : навчальний посібник. Київ, 2010. 127 с.
4. Шевченко І. Педагогічне проєктування та його складові. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки. 2010. № 91. С. 256–260.
5. Проєктна діяльність учнів професійно-технічних навчальних закладів: тренінг-курс : навч. посібник / В.М. Аніщенко та ін. ; за заг. ред. Н.В. Кулалаєвої. Житомир, 2018. 180 с.
6. Бодненко Т.В., Кулик Л.О., Ткаченко А.В. Підготовка майбутнього вчителя інформатики до ефективної професійної діяльності в новій українській школі. *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]*. Сер.: Педагогічні науки. 2019. № 177 (1). С. 57–61.
7. Дем'яненко В.І. Проєктна діяльність майбутнього вчителя початкової школи в контексті нової освітньої стратегії. *Молодий вчений*. 2017. № 10.2, т. 50.2. С. 18–22.
8. Коваль В.О., Шевантаєва А.В. Формування екологічної компетентності майбутніх вчителів початкової школи в процесі проєктної діяльності. *Молодий вчений*. 2018. № 2.1, т. 54.1. С. 55–58.

9. Кузнецова О.В., Одарченко В.І. Метод проєктів – сучасна технологія навчання в умовах Нової української школи. *VIRTUS*. 2017. № 14. С. 74–77.
10. Шевченко А.І. Методика навчання художнього проєктування майбутніх фахівців з дизайну : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Київ, 2017. 351 с.
11. Давидова С. Творча проєктна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів образотворчого мистецтва. *Педагогічна освіта: Теорія і практика. Психологія. Педагогіка* : Збірник наукових праць Київського педагогічного університету ім. Б. Грінченка. 2018. № 30. С. 74–79.
12. Дьоміна І. Проєктне навчання: коротко про головне. *НУШ*. 2018. URL: <https://nus.org.ua/view/proektne-navchannya-korotko-pro-golovne/>

Elkin M. Project-based learning in professional training of New Ukrainian school teachers

The article is devoted to the theoretical substantiation of the project-based learning in the professional training of the New Ukrainian School teachers in higher education institutions, the use of which in the modern educational process is caused by changes in the vector of education (revision of the concept), its modernization and society development. The project-based learning allows overcoming such obstacles of professional training, such as field-specific education, fragmentation of worldview, unsatisfactory state of interprofessional communications, and insufficient development of integration processes in related fields of science.

The essence of the concept “project-based learning”, «project teaching» is revealed; the basic concept of the project-based learning and its origin is outlined. It is proved that the project-based learning and project activity is a modern technology of education in higher education institutions, the use of which has a positive effect on the formation of professional competence, namely: significantly increases cognitive activity, interest in their own learning, promotes the deepening and expansion of professional knowledge, improving independent work skills, promotes the capacity for research, analysis and creativity in higher education applicants. Special attention is paid to the versatility of project technologies and adaptive capacity, which allows them to be used in the educational process of higher education institutions in the preparation of teachers of different specialties.

The author emphasizes the necessity of applying the project activity in the educational process of higher education institutions engaged in teacher training in order to increase their professional competence, which is conditioned by the implementation of the New Ukrainian School Concept. Scientific analysis has made it possible to state that the use of the project-based learning and project technology promotes independent activity of students, teaches them to work with various sources of information, and develops their creative independence. Future teachers have the opportunity to realistically evaluate their own learning opportunities and put their theoretical knowledge into practice and to be prepared for future professional activity in accordance with the contemporary requirements of society.

Key words: *project-based learning, project activity, project, teacher, the New Ukrainian School teacher.*